

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

КАФЕДРА КРИМІНАЛІСТИКИ ТА СУДОВОЇ МЕДИЦИНИ

**Використання судово-медичних знань у
кримінальному провадженні**

ПЛАН

1. Порядок взаємодії між органами Національної поліції, закладами охорони здоров'я та прокуратури.
2. Особливості використання спеціальних судово-медичних знань під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій.

ПОРЯДОК

взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини

Термінологія

Насильницька смерть - смерть від механічних ушкоджень (дія тупих предметів, гострих предметів, вогнепальної зброї), асфіксії, дії крайніх температур, електричного струму, променевої енергії, низького та високого атмосферного тиску, отруєнь тощо.

Підозра на насильницьку смерть - сукупність обставин, які дають підстави вважати, що смерть людини могла настати внаслідок механічних ушкоджень, асфіксії, дії крайніх температур, електричного струму, променевої енергії, низького та високого атмосферного тиску, отруєнь тощо.

Смерть за місцем проживання - смерть, яка настала в приміщенні за місцем проживання, а також на присадибній земельній ділянці, прилеглий до приватного будинку.

Порядок дій працівників закладів охорони здоров'я при встановленні факту смерті людини

У разі надходження повідомлення про смерть людини негайно повідомляють поліцію.

За наявності ознак насильницької смерті або підозри на таку працівникам закладів охорони здоров'я забороняється порушувати обстановку за місцем знаходження трупа до приїзду поліції

Без ознак насильницької смерті або підозри на таку - на місце події виїжджає лікар, який констатує факт смерті, проводить огляд трупа.

За результатами огляду інформує поліцію та адміністрацію закладу охорони здоров'я про можливість встановлення причини смерті без патологоанатомічного розтину та видачі лікарського свідоцтва про смерть.

Коли лікарське свідоцтво було видано без патологоанатомічного розтину то надсилається копія поліції в межах 3 днів.

Бюро судово-медичної експертизи

Огляд трупа слідчим, прокурором проводиться за обов'язкової участі судово-медичного експерта або лікаря

Проводять розтин трупа впродовж доби з моменту його надходження до бюро

Надають протягом трьох діб слідчому або прокурору копію лікарського свідоцтва про смерть

Надсилають висновок експерта слідчому або прокурору, протягом трьох діб після його складання;

Порядок дій працівників органів та підрозділів Національної поліції

- Реєстрацію в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події
  - Виїжджають при надходженні повідомлення про факт смерті людини за місцем її проживання без ознак насильницької смерті або підозри на таку разом з лікарем
-
- За результатами огляду трупа, після з'ясування обставин смерті та за відсутності ознак насильницької смерті складають висновок щодо ненасильницької смерті
  - У разі надходження повідомлення про факт насильницької смерті людини на місце події виїжджають слідчо-оперативна група, працівники Експертної служби МВС та судово-медичний експерт або лікар
-
- Про факт насильницької смерті людини невідкладно повідомляється прокурор. Відомості, які містяться в повідомленнях про факти насильницької смерті людини підлягають унесенню до Єдиного реєстру досудових розслідувань.
  - Направляють для проведення експертизи трупи людей: з ознаками насильницької смерті або підозри на таку смерть; смерть яких настала раптово або при нез'ясованих обставинах; смерть яких настала поза місцем їхнього проживання; особу яких не встановлено.

сукупність сучасних теоретичних знань і спеціальних практичних умінь і навичок у галузі науки, мистецтва чи ремесла, набутих у результаті фахової підготовки або професійного досвіду роботи, що використовуються з метою розкриття, розслідування і попередження злочинів

Спеціальні знання

це, насамперед, ті, якими володіють не всі люди, а ті, які вимагають більш чи менш довготривалої і серйозної підготовки, досвіду, інколи – навичок і талантів.

це знання в будь-якій галузі, отримані в результаті спеціальної освіти

Класифікація використання спеціальних знань у кримінальному провадженні

процесуальна
форма

залучення спеціаліста під час проведення слідчих (розшукових) дій; призначення судових експертиз; допит експерта в суді

непроцесуальна
форма

ревізії, аудит, використання власних спеціальних знань слідчим, прокурором, суддею, адвокатом, усні консультації експертів і спеціалістів

змішана
форма

довідково-консультаційна діяльність у кримінальному провадженні, перевірка за криміналістичними обліками, письмові пояснення спеціалістів

Особливості використання спец. суд.-мед. знань під час проведення окремих слідчих(розш.) дій

Види залучення спеціаліста в досудове розслідування та судовий розгляд справ

надання
безпосередньої
технічної
допомоги

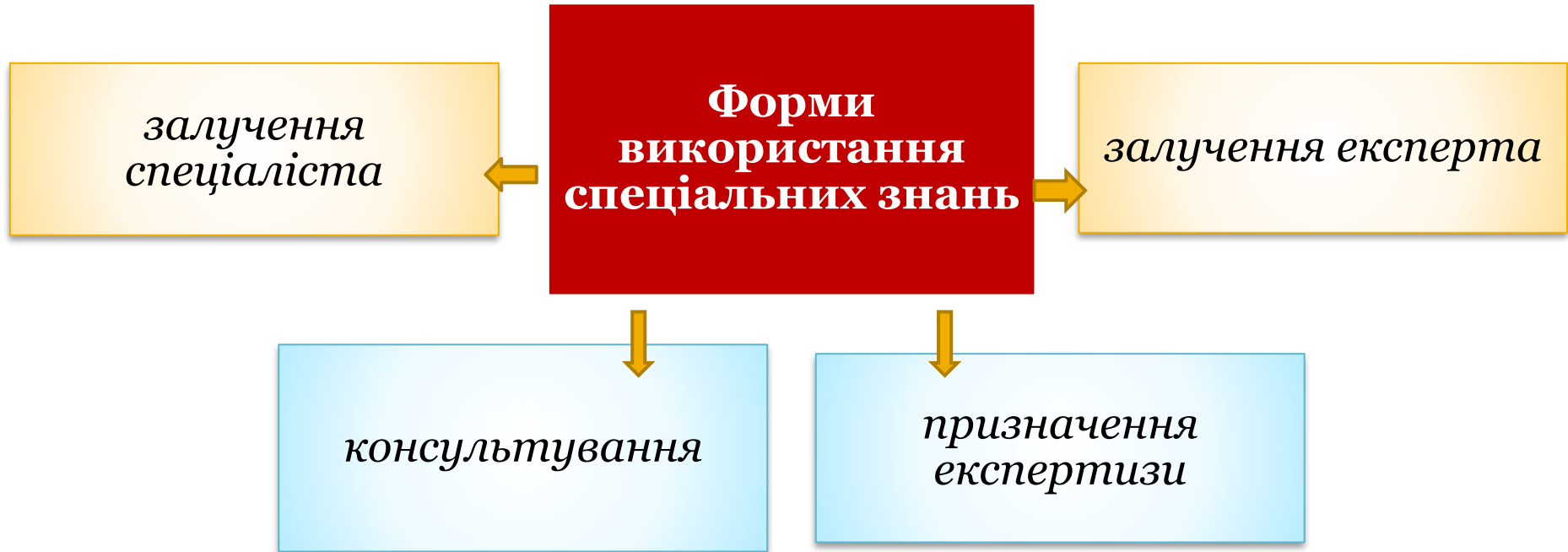
фотографування, складення схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи тощо;

письмові
пояснення

викладення в додатках до протоколів письмових пояснень, підготовка стенограм, аудіо-, відеозаписів процесуальних дій;

використання пояснень спеціаліста і його допомоги під час судового розгляду кримінальних справ.

Особливості використання спец. суд.-мед. знань під час проведення окремих слідчих(розш.) дій

Особливості використання спец. суд.-мед. знань під час проведення окремих слідчих(розш.) дій

Експертиза в кримінальному процесі - це проваджуване в передбаченій законом формі компетентними особами, яких називають експертами, за зверненням сторони кримінального провадження, чи на підставі постанови слідчого, прокурора або ухвалою слідчого судді чи суду, фахове дослідження різних об'єктів, явищ і процесів, які містять доказову інформацію, з використанням спеціальних знань, спрямоване на з'ясування обставин, які мають значення для розв'язання завдань кримінального процесу.

Судово-медична експертиза проводиться згідно з постановою слідчого, судді, а також за ухвалою суду

Особою, що проводить дізнання, слідчим, прокурором, суддею чи судом можуть бути призначені первинна, додаткова та повторна судово-медична експертиза

• Проведення судово-медичної експертизи здійснюється фахівцями державних установ судово-медичних експертиз МОЗ України

• Проведення судово-медичних експертиз може здійснюватись на підприємницьких засадах на підставі ліцензії, що видається МОЗ України

• Як фахівці судово-медичні експерти можуть залучатися у встановленому законом порядку до участі в початкових та інших слідчих діях: огляду трупів на місці події (знайдення), ексгумації, вилучення зразків та інших.

**Фахівці державних
установ судово-
медичної
експертизи повинні
мати:**

**вищу медичну
(фармацевтичну)
освіту**

**пройти спеціальну
підготовку з
проведення судово-
медичних
експертиз (від 3
років)**

**отримати
сертифікат на
звання судово-
медичного експерта**

Експерт має право:

Знати цілі та завдання експертизи

Знайомитися з матеріалами, які стосуються експертизи

Заявляти клопотання про надання додаткових матеріалів, необхідних для висновків

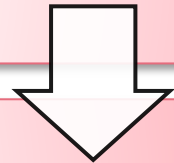
З дозволу особи, яка здійснює дізнання, слідчого, прокурора чи суду бути присутнім при проведенні допитів та інших слідчих дій і задавати особам, яких допитують, питання стосовно предмета експертизи

Отримувати від слідства і суду чітко сформульовані питання, а у разі складності експертизи просити залучення для участі в експертизі відповідних спеціалістів і робити висновки разом з ними

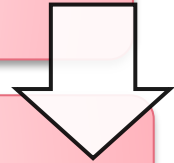

Експерт зобов'язаний:

вирішувати питання медико-біологічного характеру і не повинен відповідати на юридичні, технічні та інші немедичні питання, оскільки в них він не є компетентним. Вирішення таких питань, як ступінь вини, умисел та інших, належить до компетенції органів слідства і суду

давати консультації з питань експертизи працівникам слідчих та судових органів (ці консультації не повинні даватися в особистому порядку, наприклад адвокатам)

з'явитися за викликом особи, яка проводить дізнання, слідчого, прокурора, суду. При неявці без поважних причин він, як і свідок, може бути підданий приводу. До поважних причин неявки відноситься хвороба, службове відрядження, відпустка, неотримання виклику та ін.

А також:

зберігати слідчу таємницю, не допускати розголошення даних попереднього слідства. Про кримінальну відповідальність за таке розголошення він несе відповідальність за ст. 181 КК України;

документувати результати експертизи, тобто складати висновки експерта (акт судово-медичного дослідження) за передбаченою законом формою

доводити до відома відповідних слідчих та судових органів про нові дані, які виявляються при проведенні експертизи і які не знайшли відображення у справі раніше, а також у порядку особистої ініціативи звертати увагу слідчих та судових органів на обставини і факти, які мають значення для розслідування і судового розгляду

До компетенції судово-медичної експертизи належить:

Участь кількох експертів є обов'язковою при проведенні:

Експертиз у справах про притягнення до кримінальної відповідальності медичних працівників за професійні правопорушення

Повторних експертиз за матеріалами кримінальних та цивільних справ

Експертиз з визначення втрати загальної та професійної працездатності

При проведенні судово-медичної експертизи можуть бути присутні:

Слідчий (за винятком проведення експертизи особи іншої статі, коли це супроводжується її оголенням)

Обвинувачений та інша особа (тільки з дозволу слідчого)

Лікарі лікувально-профілактичних закладів з дозволу слідчого

При проведенні експертизи не на базі судово-медичної експертизи керівник лікувально профілактичної установи зобов'язаний забезпечити судово-медичних експертів приміщенням для виконання експертизи, необхідним обладнанням і матеріалами, подавати іншу необхідну допомогу

У випадках участі у невідкладних та інших слідчих діях судово-медичний експерт зобов'язаний сприяти слідчому у виявленні, закріпленні та вилученні доказів, давати по можливості пояснення, брати участь разом з іншими особами в складанні протоколу огляду та підписувати його

**сторона захисту має право
самостійно залучати
експертів на договірних
умовах (ч. 2 ст. 243 КПК)**

**Порядок
залучення
експертів для
проведення СМЕ**

**ст. 242 КПК експертиза
проводиться за зверненням
сторони кримінального
провадження**

**за дорученням слідчого судді
чи суду (ст. 242 КПК)**

**за клопотанням сторони
захисту чи потерпілого (ст.
243 КПК)**

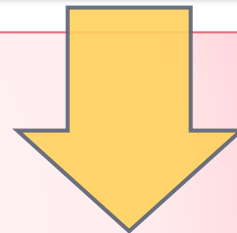
**експерт може бути залучений слідчим
суддею за клопотанням сторони захисту у
випадках та в порядку, передбачених ст. 244
КПК України**

Судово-медичний експерт не має права:

Розголошувати дані медичного характеру, матеріали кримінальних та цивільних справ, які стали йому відомі при виконанні службових та професійних обов'язків

Брати участь у проведенні експертиз та слідчих дій, якщо він є потерпілим, цивільним позивачем або відповідачем, свідком або перебуває в родинних стосунках, службовій чи іншій залежності від обвинуваченого, потерпілого, цивільного позивача або відповідача та їх представників, а також якщо наявні інші обставини, які дають підставу вважати, що він особисто, прямо чи побічно зацікавлений у результатах справи

Судово-медична експертиза може допомогти судово-слідчим органам в вирішенні таких питань

- **чи є в плямі кров;**
- **кому кров належить, – людині чи тварині;**
- **групова належність крові;**
- **кількість крові, що витекла;**
- **статеву належність крові;**
- **регіональне походження крові;**
- **належність крові дитині чи дорослій людині;**
- **давність утворення плям крові.**

Судово-медична експертиза може допомогти судово-слідчим органам в вирішенні таких питань

- **чи є на речових доказах сперма;**
- **яка її групова належність;**
- **чи може ця сперма належати підозрюваному (звинуваченому).**

Судово-медична експертиза може допомогти судово-слідчим органам в вирішенні таких питань

- **чи є надісланий для дослідження об'єкт волоссям;**
- **належить волосся людині чи тварині;**
- **якщо тварині, то якій;**
- **якщо волосся належить людині, то з якої воно частини тіла; випало чи вирване волосся;**
- **чи мала місце дія на волосся чинників навколишнього середовища;**
- **яка групова і статева належність волосся;**
- **можливе походження волосся від певної особи (схожість).**

Судово-медична експертиза може допомогти судово-слідчим органам в вирішенні таких питань

- **чи є на речових доказах слина;**
- **яка її групова належність;**
- **чи може ця слина належати підозрюваному (звинуваченому).**

Судово-медична експертиза може допомогти судово-слідчим органам в вирішені таких питань

Чи єсть на знаряддях травми, транспортних засобах, одязі та інших предметах часточки шкіри, м'язів, мозку й інших об'єктів.

Огляд трупа суд.лікарем

- 1) яка приблизно давність настання смерті;
- 2) чи є ознаки зміни положення трупа після настання смерті;
- 3) чи є на трупі пошкодження, їх локалізація, характер, механізм походження, яким імовірно знаряддям вони нанесені;
- 4) чи є місце виявлення трупа місцем злочину або де були заподіяні ушкодження, виявлені під час огляду трупа;
- 5) є па трупі або на місці його виявлення сліди, схожі на кров, виділення або інші сліди;
- 6) яка найбільш ймовірна причина смерті.

статеві злочини

статеві стани

**ушкодження і
хвороби**

стан здоров'я

- **Судово-медична експертиза може допомогти судово-слідчим органам в вирішенні таких питань**

Судово-медична експертиза може допомогти судово-слідчим органам в вирішенні таких питань

встановлення насильницького статевого акту, розпусних дій, мужолозтва, статевого акту з особою, яка не досягла статевої зрілості

встановлення статі, статевої недоторканості, статевої зрілості, родів, абортів, вагітності, репродуктивної здатності;

Судово-медична експертиза може допомогти судово-слідчим органам в вирішенні таких питань

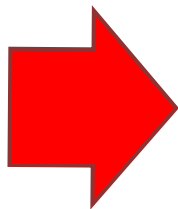
у випадках симуляції, дисимуляції, агравації

штучних хвороб, калічення членів, проценту стійкої втрати працездатності,

зараження венеричними хворобами

**Судово-медична
експертиза
може допомогти
судово-слідчим
органам в
вирішенні таких
питань**

**Встановлення
характеру і ступеня
тяжкості тілесних
ушкоджень**